

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P AP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 3 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

Rövid szózat olvasóinkhoz.

Lapunk, az „Unitárius Közlöny“ megkezdi 33-ik uj esztendejét. A szerkesztőség és az összes írók lelke mindig ott lebeg a 80.000 unitárius feje fölött. Áldást hinteget a hajlékokra. Békességet küld a családokba. Szeretetet a szivekbe. Örömet az ajkakra. Gazdagítani akarja a terített asztal egy pár jó gondolattal. Pótolni igyekezik a hiányt önbizalommal és bátorítással. Tájékozni akar mindenkit arról, amit Kolozsvárt végeznek és arról is, ami a gyülekezetekben történik. Tükre akar lenni a mi egyházi és vallásos életünknek. Legjobb erőnket és tiszta szándékunkat küldjük mindenkihez bizalommal és szeretettel. Ezeket adjuk.

Mit kérünk? *Csak 20 leut egész évre.* De ezt mindenkitől várjuk már januárius hónapban.

A lap kiadása az 1923. évben éppen egyharmad összeggel kerül többbe, tehát 20 helyett 30 leut kellene kérnünk.

Mindenki saját érdekében teszi, ha maga mellé még egy előfizetőt szerez. Aki egyszerre 20 leut beküld, a Dávid Ferencz-Egyletnek rendes tagja.

Szívélyes, baráti és atyafiságos jó kívánatokkal

a szerkesztőség.

Igazmondás és bizalom nagyon közel haladnak egymás mellett. Bizunk az embereken, mert feltesszük róluk, hogy amit arcuk mutat, ajkuk mond — az igaz; de azt már soha sem tudjuk, hogy az igaz teljes-e vagy félelges, mert ehhez olyan tárgyi bizonyítékok kellene, amelyek csak a mondóé voltak és csak akkor, amikor a bizonyított esemény történt. E bizonyítékok helyét pótolja a bizalom, mellyel a cselekvő személyt megajándékozunk.

Ó-esztendő estéjén.

— Imádság. —

Eltűnt az áldott nap s rám borult ez év utolsó estéjének szent alkonya!

Sebesen tűnedeztek el napjai mint szellő repülő fuvalma, — némán, mint érzelemdus kebel sóhajtása. Isten! Hova lettek azok? Följegyezzék-e az örökkévalóság könyvében tetteim bizonyosságául, vagy semmiségbe dülvék, mintha soha sem lettek volna? Óh, azok elmúltak s már mintha csak álom lett volna ez elröpült év is! De a szellem, mely rajta lengett s tetteim emléke megmaradt a jövődőknek.

Atyám! Az emberi cselekedeteknek csak az utókor lehet igazságos bírója, mikor a jelen érdekei mind ki lesznek hülve, mint a sir és koporsó. Ime, viszont egy év munkáit, örömeit és bánatait teszem le a jövőndő ítélőszéke eleibe. Szálljon rájok áldás vagy átok, amint jók, vagy gonoszak valának, tiszta vagy zavaros forrásból fakadának.

Nem kérek, nem óhajtok méltánylást rosz tetteimért; óh de igazságos törekvéseim, szenvedőkért hullatott könnyeim, szűkölködőknek nyújtott segélyeim jutalom nélkül maradjanak-é?

Haj, az utókorban is emberek ítélvén meg a mult idők eseményeit, megeshetik, hogy a vétek nyer babért és az erényt guny borítja. Atyám! Lehelj igazságot a jövőndő lelkébe, hogy a kétszínűség, hizelkedés, rágalom, irigység, bosszuálás szégyenüljenek meg s a becsületes törekvést, tiszta, egyenes jellemet koszorozza siker.

Atyám! Előtted nem rejtőzhetik el a lélek, sem a sziv, sem a kebelnek semmi érzelme. Ime előtted állok ez év estéjén. Ha lelkemben gonoszságot találsz, szivemben álnokságot, érzelmeimben selejtést és aljast: törölj ki az élők közül most, még most, — mint az évet az esztendő sorából, — hogy ne terjedjen általam erkölcsi megromlás. De ha lelkem és szivem nincs megromolva, ha keblemet nőm, gyermekem, barátaim, honom, nemzetem s minden emberek iránt tiszta szeretet melegíti: óh akkor vigy által az új évre; tarts meg életben és egészségben; tarts meg családomért, családomat tartsd meg érettem. Óh mily lankadatlan törekvéssel fogok munkálni kedveseim boldogságán s mily édesek az örömök, melyeket ők nyújtanak nekem az élet fáradalmi közt.

Atyám, adj sikert becsületes, jámbor törekvésemre s tartsd meg családom ártatlan vidámságát.

Édes álom kezd szállni szemeimre. Még egy pillanat csak — s az élet nyugodni fog.

Atyám, hallgasd meg gyermeked imáját!

1844-ben, december utolsó estéjén.

Néhai Böllöni Mikó Lőrincz.

Ujévi gondolatok.

Ezeken a napokon a múlt emléke s a jövő sejtelve találkozik lelkünkben. Emlék és sejtetem: bizonyosság és bizonytalanság. Még egyszer visszatérnek s lelkünkben átvonulnak a múlt esztendő eseményeinek képei: derült képek, sötét képek: öröm és bánat, mosoly és könnyhullatás, beteljesedett vágyak s összetört remények, bölcső és koporsó emlékei tarka képekben vonulnak el lelki szemeink előtt. Ez a múlt a bizonyosság. És a jövő a bizonytalanság?! A kettő között a különbség csak az, hogy a múlt minden ember mögött különbözik, a jövő pedig mindnyájunk előtt egyformán áll. Elmult életünk története olyan, mint egy tarka fonál, amelybe az egyik embernél a rózsaszínű örömből, a másiknak a fekete bánatból juttatott többet vagy kevesebbet a földi sorsunkat intéző égi hatalom; — kinek-kinek úgy, amint azt az ő bölcsessége jónak látta. Ez bizonyos. A jövőt azonban mindnyájunk előtt egy homályos fátyol fedi, rajta egy nagy kérdőjellel, mögötte a bizonytalansággal.

Mit hoz a holnap, mit rejt méhében a jövő, mi vár még ránk életünk további során, ez a kérdés mindig ott van minden ember lelkén. Különösen ilyen tájban, az esztendő fordulóján, oly erővel jelentkezik e gondolat, hogy csaknem egyedül uralja egész lelki világunk. Szeretnők egy pillanatra bár fellibbenteni a leplet, vagy bár csak egy szűk nyílást találni rajta, hogy valahogy bepillant-hassunk jövőnk titkába. Isten azonban jónak látta, hogy teljesen elfedje azt szemünk előtt s így a jövőt elrejtő lepel mögött számunkra csak sejtetem marad.

A sejtelmeknek is van színük. Vannak derült és sötét sejtések. Némelyek reményteljesnek, mások reménytelennek sejtik a jövőt; némelyek optimisták, mások pesszimisták. S hogy ki melyik csoporthoz tartozik; a csüggedőkhöz-e vagy a bizakodókhöz, hogy ki milyennek sejtí a jövőt, az minden embernél az ő lelki be-rendezettségétől, vallásos érzületétől függ. A mélyen és öntudato-san vallásos érzésű ember soha se pesszimista, még a legnagyobb sorscsapások között se. Az hiszi, érzi, az tudja, csalhatatlan lelki tapasztalatok útján győződött meg arról, hogy jó és balszerencsében egyaránt az a jó Isten tartja erős kezét e világ kormánykerekén, kinek szíve az ő gyermekei előhaladásáért és boldogulásáért dobog. Itt a magyarázata, hogy a vallásos ember soha se esik kétségbe a jövő iránt. Az Istenbe vetett hit csodás erőt ömleszt lelkébe s erejének tudatában, az Isten nevében, bátran és boldogan áll bele abba a szent munkába, melynek célja egy igazságosabb és boldogabb társadalmi életrend, az Istenország kiépítése. Az igazságtalanság látszólagos diadala az igazság fölött, a jogtiprás és a bűn tobzódása, a nagypénteki farizeusok álnokságának sikere s az

osztokodás a keresztre feszített Krisztus palástján el nem csüggesztik, mert tudja, hogy Isten az ő oldalán viaskodik s így előbb-utóbb, de mindig a maga idején az Istené, az övé a diadal. Lelke mindig derült, friss és üde, mint a májusi virág. Derült lélekkel, bátor szívvvel, reménységgel néz a jövődő elé. Aki azonban nem látja az élet külső történései mögött a szerető szívü Istent, aki a rosszat is jóra fordítja, annak lelke béna, nincsen tettereje, az kétségbeesett önmaga és a világ sorsa felett s fél, reszket a jövődőtől. A vallásos ember mindig reményteljes, optimista, a vallástalan ember pedig mindig reménytelen, pesszimista a jövődő iránt. Az előbbi az élet, az utóbbi a halál. Az élet jegyében üdvözöljük a lap olvasóit.

Dr. Cs. G.

Egyházi ének.

Téged kereslek könnyeimben,
Kétségim közt hozzád megyek,
Szíveknék vizsgálója, Isten,
Terólad most vallást teszek,
Föltárom szívem rejtekét
S Atyám, kiöntöm itt eléd.

A mindenségben hol a tengely,
Hány sarkon, mért s hogyan forog,
S könny és kacaj között az ember
Minek botorkál, tántorog.
Csak most tudom: szerelmedet
Szivem csak most ismerte meg.

Sötétbe' jártam, tévelyegtem
Gondatlanul, félig vakon,
Kétség se tört, csak önfeledten
Éltem; éltem sok napom;
Oh jaj, Uram, felébredék,
Mért hogy rád oly későn lelék?

Titkát a mindenség kitartha
Szerelmedben, szerelmedért
Szivem szent arcod látja, látja
S a könnyen át megért, megért.
Oh áldott légy, hogy könnyeket
Adtál, megtartó Szeretet!

Oh áldott légy, hogy könnyeimben
Fölcillantál, megláttalak.

Oh százszor áldott légy, hogy itt benn
Szivemben megtarthattalak.

Jöhet rám könny, jöhet reám,
Nem fáj, megszenteléd, Atyám.

Pálffi Márton.

Három özvegy hallgatta, nézte, hogy járulnak adományaikkal az iskola mentéséhez. A jó öregek végigvárták a gyűlést s könnyes szemmel távoztak, mert ők nem adhattak most. Csak az vigasztalta, hogy régen, amikor dolgozni tudtak, ők is áldoztak és adakoztak.

Nézni minden épszemű ember tud, de látni nagyon kevés, mert a látásban részt kell venni a léleknek is. A léleknek művelésre van szüksége, hogy tudjon megkülömböztetni, összehasonlítani. Mikor ezeket megteszi, akkor már kezdődik az élvezés, a gyönyörködés, a tovább gondolás, a szép szerkesztésében résztvevés. A jól művelt lélek nemcsak élvezni, hanem teremteni is tud.

Csongvay Lajos.

Született Marosvásárhelyt 1840. március 11-én, meghalt 1922 október 7-én Marosvásárhelyt és a nyárádszentandrásfalvi családi sírkertben helyeztetett örök nyugalomra a város és a vármegye magyar társadalmának osztatlan kegyeletes nagy részvéte mellett. Tanulmányait Marosvásárhelyt kezdte a ref. kollégiumban, a VI-ik osztályba Kolozsvárra ment és az unitárius kollégiumban érettségizett 1867-ben. Jogot végzett a kolozsvári jogakadémián. Ügyvédi vizsgát 1876-ban tett. Marostorda vármegyei tiszti főjegyzője volt 14 évig, 1877-től. A marosvásárhelyi ügyvédi kamara elnöke 28 évig. A megyének elsőrendű ünnepi szónoka volt. Elragadó beszédek tartott 1898-ban az 1848. évi törvényhozás 50-ik évfordulója alkalmából, 1903-ban Deák Ferenc születésének 100-ik évfordulója alkalmával. Járt Kossuth Lajosnál Turinban 1889-ben. A francia forradalom 100 éves jubileumát ünnepelni Párisba ment. Egy negyedszázadig kaszinó elnöke és a maroskőri unitárius egyház felügyelő gondnoka volt. A magyar unitárius egyház Főtanácsi tagja volt 1880-tól, az E. K. Tanács tagja 1902-től. Szóval a magyar társadalom egyik kiváló tagja volt. Ügyvéd volt, a törvény lovagja, egy tisztultabb, magasabb értelemben, az igazságok kutatója, a legmagasabb érdekek és bizalmak letéteményesse minden szép és jó iránti törekvésnek, hű magyar, egyházának alázatos szolgája, a családi tisztaság őre, minden emberszereteti mozgalom lelkes katonája volt. Ezen nemes tulajdonságok elismerése képpen a vaskoronarenddel decoráltatott. Kőri felügyelő gondnokságának 25 éves jubileuma alkalmából maroskőri papság és tanítótság 1922 júniusában nagy ünnepélybe részesítette, nevére „konfirmációi“ alapot létesített. Halálakor tisztelői koszorúmegváltás címen „Orgona“ alapot léte-

sitettek. Emléke örökké legyen áldott és szelleme világítóan és termékenyítően hasson a jövő nemzedékekre.

Rédiger Géza.

Csongvay Lajos sirjánál.

— *Fazakas Lajos esperes.* —

Nem eltemetni, pihenni hoztunk. Édes Atyád s a többi szeretett rokonok hamvai közé. Mi tudjuk, hogy Te élsz, ki nyugodt lelkiismerettel mondhattad: „Bizton tekintem zord sirom éjjelét. Zordon, de oh nem lehet az gonosz, mert a Te munkád. Ott is elszórt csontjaim kezeid takarják.“ Mi csak porrészednek, csak hamvainak mondunk végbucsut. A bucsu azonban így is fájdalmas feladat. Te királyi pap voltál. Magasztos, szép, az eszmékért lelkesülni tudtál. Óhajtjuk, hogy mindig lélekben velünk légy. Reméljük, hogy viszont találkozunk.

Gondolok egész életedre. Egy magyar nemes ember nemes sarjadéka voltál. Egy uralkodó szellem, amely másokat is szolgált. A marosi unitárius egyházkörnek világi feje. Egy jóságos lélek, protestáns jóltevő. Felügyelő gondnokságodban évről-évre lankad az áldozat. Mindenik egyházközségben évenként nem egy helyen ott van a te neved. Ott áldó kezed, ott az ifjúság szeretete, ragaszkodása.

Egyházközséged, honnan mos eltávoztál, sirni fog örökké utánad, felednie nem szabad, nem is tud soha. Hogy most erős, hogy most kibírja az óriási harcot, nagy részed van abban. Gondolok az állásra, melyet betöltöttél. Te mindig fényt ontottál arra is. Gondolok családi életedre. Milyen gyönyörűséges szép volt az! Ott van két fiad, kik öröklik nemcsak birtokodat, földedet, de lelkedet is. Szép drága leányod is ne távozott volna el. Tán azért, hogy ott tul is legyen, ki atyja után szeretettel várjon. Kétséges hitvesnőd most itt gyászban áll megtörve. De ott áll veled boldogan az szent fejében és ott állt veled a jóltevésben, ott állt veled a fájdalomban. Nemcsak részt vett dicsőségedből, de részt is adott dicsőségedhez. Hogy Te olyan jó lehettél, olyan nemes gondolkodásu, kitüntettette az iparkamarának, királyi pap, hogy a közélet harcait elfáradás nélkül meg tudtad harcolni, futottál és nem fáradtál meg, jártál és nem lankadtál el, hogy boldogítani tudtál másokat, hogy örökéletet, halhatatlanságot szereztél magadnak, ebben nagy része van a hűségnek hitvesednek.

Igen Úram! Csongvay Lajos nem volt a magáé. Tied volt oh nagy Isten! Életét nem tartotta megának! Neked szentelte édes Atyánk! Lelkével, szívével fáradhatatlan munkásságával, áldozatkészségével szolgált az egyháznak, a magyar hazának, az emberiségnek.

Köszönet drága jó f. ü. gondnokunk, hogy olyan jó voltál! Köszönet, hogy lelkiismereti nyugalommal mondhattam el sirod szélén e szavakat! Isten veled!

NŐK VILÁGA.

Az Unitárius Nők szövetségeit kérjük sziveskedjenek rövid jelentést küldeni a téli munkatervekről. Szeretnők tudomására hozni angol és amerikai testvéreinknek hol és milyen irányban foly a munka, de nekünk is jól fog esni ha havi összejöveteleinken, melyeket minden hónap első csütörtökén délután tartunk, hirt hallunk kedves testvéreinkről. A testvéregyházközségek papi családai szívesen veszik ha a mi papi családaink arcképét megkapják. Az E. K. Tanács XXX sz. felhívását (U. Közl. 198. l.) ne fedjük el.

»

Homoródszentmártonban megalakult az Unitárius Nők Szövetsége. A Nők Szöv. főleg jótékonyági és erkölcsnemesítő munkára törekszik. Egyházi ének, bibliaolvasás és magyarázás, költemények szavalása és más szépirodalmi termékek ismertetése és hasonlók foglalkoztatják. A N. Sz.-nek van 38 tagja. Elnöke: Zoltán Sándorné, jegyző Bedő Albertné, pénztáros Soós Ferencné. A választmány 18 tagu.

Erős elhatározással és egy célra munkáló akarattal legyőzhető bármily nagy akadály. Estve, midőn pihenőre térsz, kérjed a jó Istent, hogy a pihenés alatt nőjjon erőd a munkára. Reggel kérjed, hogy közelithesd meg célodat. Tapasztalni fogod, hogy közeledel kitűzött célodhoz.

Kedves lapunkat az „Unitárius Közlöny“-t terjesszük. Minden előfizető gyűjtsön még legalább egy-egy előfizetőt!

UJÉVI AJÁNDÉKNAK

kiválóan alkalmas az imakönyv.

Ajánljuk dr. Boros

SZIVEMET HOZZÁD EMELEM...

közkedveltségű szép imakönyvét.

TŰZHELY MELLETT.

Unitárius székelyek a nagyvilágon.

Kolozs, 1922. karácsonya.

Tizenöt évvel ezelőtt, mint a meadvillei (Pa) teológiai akadémia hallgatója, a karácsonyi szünidőn felkerestem az amerikai Egyesült-Államok néhány nagyobb városában csoportosan élő hiveinket. Kezemben egy névsor volt, melyet a magyar unitárius egyház főhatósága állított össze, a kivándorolt unitárius székelyekről; egy kis nyomtatvány, melyet Pittsburgban az idegen nyelvek nyomdájában készíttettem, néhány közismert énekünk szövege volt rajta; Józan eseresnek egy szép levele, melyet néhány hónappal azelőtt tett utjáról irt nekem. No meg az Amerikai Unitárius Társulat adománya száz dollár, amelyből mindennap öt-hat hűtlenül elhagytam, míg az előbbieket ma is hűségesen őrzöm.

Első állomásomra Pittsburgba december 21-én délután érkeztem s még aznap kimentem a villamoson háromnegyed órányira fekvő külvárosába Westhomesteadre. Szombat este volt. Az első csoport unitárius székelyt, akikhez az utcán talált amerikai munkás-kalauzum vezetett, vacsoránál találtam 7 órakor. Székelyderzsiek voltak. Nagy Mihály uram házánál voltak, akinek felesége kosztot főzött többeknek. Az estét a régi ország dolgainak megbeszélésével töltöttük, no meg az otthoniakról volt szó. Vasárnap reggel újra összegyűlt egy csoport székely s ősi szokásaink szerint dicsőítettük Istent. Ézalatt Nagy Mihályné asszony künn a konyhán forgolódott s istentisztelet végeztével izletes ebéddel vendégelt meg. Utána a házigazda sörrel, én meg vízzel koccintgatva éltettük az o-countryt. Ebéd után a református templomhoz sétáltunk. Harsányi Sándor nagytiszteletű ur, akiről egyhangú tisztelettel és szeretettel beszéltek, nem volt otthon. A délutáni istentiszteletet Ujlaki Sándor végezte, aki tótul és magyarul prédikált s egy személyben kántor és pap lévén, hatalmas hangja betöltötte a templomot. Istentisztelet után tett sétánk közben Nagy Mihály uram sajnálattal emlékezett sokakra, akik barátaik biztatására Amerikába kimennek, ott munkát nem kapván, egy csomó költséget csinálnak s visszatérnek.

Karácsony szombatján estvére érkeztem Martinsferrybe. A falumbeliek (jánosfalviak) a Clark-utcán laktak. Zombori Zákariás János uram kosztolta őket. Beszélgettünk azon este, kérdezősködtek az otthoniakról, majd Karácsony-estéje lévén, együttesen elénekeltük:

Ur Istennek szent fia
Születék e világra
Eljött lelkünk boldogságára.

Emlékszem, milyen kedves volt a szöveg is, dallam is, ott a messze idegenben.

Karácsony reggelén ezen utcán levő lutheránus templomban Csernovszky lelkész vezette az istentiszteletet. Én a bibliaolvasást végeztem és a szentbeszédet mondtam. Az öreg lelkész aztán urvacsorát osztott. Délután a martinsferryi magyarok zászlószentelésén vettem részt, mely után ismét a walesiek templomában gyűltünk össze. Istentisztelet után hiveink Közlönyt, „Szívemet hozzád énelem“ imakönyvet, Énekes könyvet rendeltek.

Karácsony másodnapján érkeztem Columbusba (Ohio fővárosába). A magyar presbiterianus egyházközség egyik gondnokát, aki unitárius, véletlenül az utcán találtam. Ez egyházközség templomán láttam, hogy a padokban egymás mellett van a református és unitárius énekeskönyv. Egyik éneket a református másikat az unitárius énekeskönyvből éneklük. LelkészüK Kardos József igazi papi lelkületű ember. Vele voltam egy napig, magával vitt kórházakba, gyárakba, ahol hivei ügyes-bajos dolgaiban járt el. Kérdezte tőlem, hogy mi miért nem indítunk missiót például Alliancban, ahol hiveink számosan vannak. S mikor én azt feleltem, hogy mert anyagi forrásainkat egyebek kimerítik, hozzátette: „olyan egyháznak, amely missiót nem tart fenn, sorsa csak lassu halál lehet“. Amint estve a templomfelé az istentiszteletre igyekeztem, feltűnő volt minden sarkon a korcsma, melyeknek egyikéből megcsapta a fületem: „Hej, de nem a világ ez a három esztendő“. Sok magára hagyott asszony és apró gyermek siratja az ó-hazában ezt a jókedvet. En a templomba mentem, ahol ájtatos, szép gyülekezet várt.

A Columbustól Chicagóig szaladó gyorsvonat hálókocsijában december 30-án reggel Chicagóban ébredtem fel. Találkozva pár ismerős földimmel, sorba jártuk a burdos-házakat (boarding-house-kosztház). Sylvester estvéjére istentiszteletre hívtuk össze a hiveket. Mikor a tágas teremben 120 ember a kiosztott énekes-nyomtatványról elénekelte:

Az esztendők eljönnek s elenyésznek
Beszakadnak az idő tengerébe.
Igy az emberek földi életének
Léte elmulik mint az esztendő,
Mely röpül és vissza nem jövendő.

A hideg papírok meleg könnyektől áztak meg. Közlönyt, imakönyvet, angol-magyar szótárt rendeltek hiveink, sőt némelyek arról óhajtottak volna tanácskozni, hogy miként lehetne ott egy gyülekezetet alakítani. Idősebb emberek hozták elő, hogy milyen baj,

hogy iskola, templom, olvasóköri nincs az egész telepen, az emberek csak korcsmában találkozhatnak. Egy része egy dollár évi tagsági díjjal még a betegeket Segélyező Egyesületbe sem lép be, de a korcsmában ha jókedv van, egy estvére hat-hét dollár semmi. Itt minden más nemzetség tud egyesületet alakítani, de közöttünk, ha valaki egy okos javaslattal áll elő, mindjárt tiz akad, aki ellene van. Hát mi mind túlokosak vagyunk s azért nem tudunk menni semmire.

Január elsejére (1908.) érkeztem Allianceba. Itt több jót halottam. Panasz a munkahiányra volt. Sorsukkal általában meg vannak elégedve, de az ó-country emlékéért állandóan szivőkben hordozzák. Nem csoda, ha ilyenformán nyilatkoznak: „Bizony, ha odahaza is mindnyájan olyan erőfeszítéssel dolgoznának mint itt, nem kellene kivándorolnunk. Itt a sok idegen között a magyar munkásnak nagyon meg kell feszítenie erejét, hogy élhessen.“

Ugyanez év tavaszán látogattam meg Clevelandot, ahol nagyszámu magyar van, júliusban pedig néhány napot New-Yorkban töltöttem, ahol felkerestem a magyaroklakta helyeket, a Little Hungary éttermének környékét. Éppen egy magyar nőegylet tartotta gyűlését a Little Hungaryben, amikor ugyanazon teremben uzsonnát elfogyasztottam.

A muló hatásokon kívül utam eredménye az volt, hogy attól kezdve hét-nyolc éven át amerikai szórványainkban élő unitárius hiveinket állandóan 25—30 példányban felkereste az Unitárius Közlöny. A Boros: Imakönyv, valamint a küldött énekeskönyvek sokakat közelebb hoztak vallásunkhoz. S ha benszülött amerikai hitrokonainkkal is, azt a szeretetteljes viszonyt, amely ma egyház-községeink számára a keresztényi segítség nemes gyümölcsét termi meg, ápolni tudtuk, azt elsősorban lapunk akkori és mai érdemes szerkesztőjének köszönjük.

Nem egy lesz e cikk olvasói között, akikkel én tizenöt évvel ezelőtt, ott az ujjvilágban kezét szoritottam. Akik akkor kormos-fekete gyári munkások voltak, s ma hófehér nadrágban járó székelly földművesek.

Szeretnék egy hat-nyolcszáz lelkes falut a Maros, Nyikó vagy Homoród mellett összehasonlítani egy amerikai teleppel. A telep füstös levegőjét és kormos épületeit, a székelly folyók vízválasztó hegyeinek, erdőkoszurozta láncait betöltő ozondus levegőjével, melynek hatása ott van a székelly ember piros arcán és élénk szemében, s amely a faj vérét szüntelen edzi.

A külvárosok elhanyagolt utcáit, a szép sorjába épült, hófehérre meszelt székelly házakkal. Falu közepén az égbenyuló torony, mely minden sorsában Istenre emlékezteti. Mellette a falu legszebb épülete az iskola, amelyet minden gyermek megtalál s írni, olvasni, számolni megtanít. A tiszta gyapjuból kézen font és házilag szőtt

szövetruha, amely asszonyaik szorgalmát bizonyítja. Szeretném összehasonlítani az amerikai telep erkölcsét a székely faluéval, ahol este az utcán magában csak a tolvaj jár, éjjel a bakter kivételével mindenki pihen és alszik. Ahol hétköznapon a beteg kivül mindenki talpon van és dolgozik, ahol vasárnap a templom ajtatos hívekkel telik meg, mindenki énekel, az igét mindenki hallgatja és meg is tartja. Ahol még vasárnap igás marháját nem fogta be senki. Én, kedves olvasóm, bármerre jártam ezt az életszínvonalat sehol sem tudtam megtalálni.

A nagy hajóstársaságoknak, akárhova menjen a kivándorló s akárhonnan jöjjön a visszavándorló, az utazás mindenképen jó üzlet. Az az ember, akinek van egy kis házacskája, mindennapi kenyerét és felvevő ruháját a saját és családja részére meg tudja szerezni, mielőtt a vándorbotot kezébe venné, jól gondolja meg a dolgot!*)

Kiss Sándor.

Legátus élmények.

Péterfi Sándor volt hévizi lelkész nevezetes volt arról, hogy rendkívül sok prédikációt írt. Talán minden vasárnapra egyet; — egész szekérderekkal maradt utána. Nos, ez a lelkész arról is nevezetes volt, hogy legátusának sohasem adott pénzt. Ellenben a markába nyomta egy frissen megírt prédikációját:

— Fogja barátom, ezt maga írta.

Igy fizette ki a legátust apró pénzzel.

*

Szörnyen boszankodik a legátus a hívek zsugorisága miatt. Reggel óta járja a falut s még alig kapott mást, mint piculát. Biz' ez nem sok ebben a szűk világban. Még az utiköltséget sem futja.

— Pedig nincs igazam — morfondíroz magában. — Nem pénzért hirdetem én az igét, hanem mert így hozza a hivatásom. Aztán meg milyen szívesen fogadnak az atyafiak, milyen szívesen adják azt, ami szegénységüktől kitelik! Keveset adnak de szívesen.

Minél kevesebbet, annál szívesebben.

*

Nagy méhészt volt a pap, ő mesélte.

— A közének végeztével látom az ablakon keresztül, hogy himlősödik az ég alja; valaki telefestette apró pettyekkel. Méhraj volt biz' a'. Az ám, csak ki fogja befogni? De már láttam is, hogy a kántor hányolódik lefelé az orgonától és szalad ki a toronyajtón; ment menteni az övét.

És be rosszul tette. Most mit csináljak a prédikációm végével. Bizony ki kellett toldanom a derekát, hogy megmentsem a kántorom s a templom becsületét. Csak akkor mondhattam ki az

*) E cikket csak azzal a feltétellel bocsátotta át írója, hogy egy szót sem szabad változtatni rajta. Szerk.

áment, amikor újra visszalopózkodott földagadt ábrázattal. A hivek áztán találghatták, vajjon a prédikáciomtól nőtt-e nagyot az orra.

*

— Mennyiért vinne el a bácsi, a szentmártoni kitérőig? — kérdezte illő nyájassággal a legátus.

— Husz pengőt sokalna? — vág vissza a két felé lógó bajusz.

Persze a legátus akkorra már ott sincs. Husz pengője az apjának se volt, neki hogy lenne? A végén találkozik valakivel, aki betöltötte a saroglyába öt pengőért is.

Most a legátus így gondolkodik:

Tizenöt forintot megspóroltam!

De akkor hirteien elborult az arca:

— Uram, Istenem! Ha az az atyafi harminc pengőt kért volna, nem tizenötöt, de huszonötöt spóroltam volna meg!

Igy játsza el a legátus a saját szerencsáját. **Balázs Ferenc.**

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Boldog ujévet kívánunk!

Uj barátokat kérünk az Unitárius Közlöny részére. A Dávid Ferenc-Egylet baráti szövetség, melyben benne lehet minden szinte barátja az emberszeretetnek, a hitegységnek, a testvéri érzelmeknek. Aki benne van, érzi, hogy nincsen elhagyva, nincsen tanácsadó és jó barát nélkül. Az Unitárius Közlöny a baráti érzés ápolója.

Szép napja volt a kolozsvári unitárius egyházközségnek 1922. december hó 10-én. Dr. Csiki Gábor két év múltán újból elfoglalta lelkészi székét. A téli időhöz viszonyítva igen szép gyülekezet előtt rebegte el hálaadó imáját. Beszéde tartalmas, erőteljes, jól színezett és állandóan emelkedő hatású volt. A tengerentúli testvérek biztató meleg testvéri izenetével végződött. Templokozás után a keblitanácsban Ürmösi Károly esperes-lelkész üdvözölte kartársát, aki nagy dicsőséget szerzett az alma-maternek és kérte, hogy a mostani nagy és súlyos időkhez mért buzgósággal együtt dolgozzanak az egyházközség és egész egyházunk javára.

Az amerikaiak köszönete. A bostoni unitárius testvérgyülekezet szép levélben köszönte meg a kolozsvári egyházközség ajándékát, egy rendkívül értékes 300 éves, gyönyörűen himzett urasztalteritöt.

„**Utolsó vagyonomat** is képes vagyok egyházam megmentésére feláldozni“. Így nyilatkozott Szathmáry István a haranglábi egyházközség főgondnoka, midőn az iskolák megmentéséért adományát följánkotta. Pedig maholnap az államhatalom jóvoltából, földnélkül naradnak ezek az áldozatkész szivek!

Nagyenyed és vidéki unitárius leányegyházközség híveinek Karácsony másodnapján dr. Boros György egyházi főjegyző hirdette az Igét a ref. Bethlen-kollégium egyik földszinti tantermében. A szép számban megjelent unitárius híveken kívül résztvettek református vallásúak is többen. Balogh Márton isk. igazgató szép hangon énekelt zsoltárai az ünnepi áhitat fokozásához nagyban hozzájárultak. A magas szárnyalású prédikáció és az urvacsoraszítés befejeztével dr. Boros Gy. e. főjegyző reámutatva arra a nagy veszedelemre, mely iskoláinkat s ezeken keresztül ősi hitűnket és fajunkat fenyegeti, felhívta a híveket, hogy támogassák az egyházat iskolái fenntartásában. E felhívás folytán azonnal 650 Leut gyűjtöttek össze atyánkfiai az iskolasegélyezés céljára. *Dr. F. S.*

Unitárius estély Vulkánban. A vulkáni unitárius egyházközség igen sikerült műsoros táncestélyt rendezett december 2-án harang-alapja javára. A műsorban prológ, énekek, zeneszámok, szavatelok és egy vigjáték szerepeltek, melyek igaz gyönyörűséget szereztek a felekezeti külömbiség nélkül összegyűlt közönségnek. A tiszta bevétel 5000 Leu volt. Az estély szereplői és fáradhatatlan rendezői Buday Manyika, Kiss Karolina, Apra Zsuzsika, Koronka Dénesné, Károlyi Lajos, Tarcsafalvi Zoltán, Arkossy Ferenc, Berkessy István, Bölderl István és Hodán Péter voltak, akiknek ezuton mond köszönetet az egyházközség elnöksége.

Jóltevők emlékünnepe lesz az összes egyházközségekben. Így intézkedett az E. K. Tanács a f. évre és azt az ünnepet meg kell ismételní minden ötödik évben, mert helyes, hogy az új nemzedékek tanulják meg, milyen áldozattal tartották fenn a szent örökséget.

Új papok. A főt. püspök ur kinevezte lelkésznek Bethlen-szentmiklóásra Kozma Béla és Komjástszegre Vincze Lajos lelkészjelölteket. Jó sikert kívánunk pályájokia.

„A fogarasi Dávid F. Egylet“ keretében működő Nőegylet december 2-án tánccal egybekötött műkedvelői előadást rendezett a szegény gyerekek felségélyezésére s ezzel megkezdette tervszerű működését az idén is. Színre került Drégely Gábortól „A kisasszony férje“ című igen kedves vigjáték, melyet a legkiválóbb helyi műkedvelők játszottak el igen nagy sikerrel. Előadás után rég nem élvezett magyar mulatságban volt része a fogarasi közönségnek. Az estély anyagi sikeréhez hozzá járultak: Radovici prefektus 500 Leu, Tierfeld M. 100 Leu, Hershhdörfer T. 40, Grünspann N. 30, Pralea V., Ábel J., Molnos L., Nyiredi Á., Hámorszky O. 20—20 Leu, Mihály Á. 50 Leu, N. N. 12 L., Molnos Zs., Fazakas S. 10—10 Leu, Német L., Kosó L., 5—5 Leu, Kész P., Bogyor N. 4—4 Leu, Hobán N. 2 Leu.

Ürmössy Sándor nov. hó 19-én 53 éves korában elhunyt. Nevezett a Főtanácsnak is tagja volt. Az 1848-iki véres napokban Ürmössy Sándor aa édes atyja állt

egyházközségünk élére, mert akkori papunkat megölték. Ő mint buzgó világi pap püspöki meghatalmazás mellett vezette az egyházközség ügyeit, visszaszerezte anyakönyvünket, lelkesítette megfélemlített hiveinket. A mostani nehéz időkben fia Sándor, kit fájdom korán elvesztettünk, szintén világi papunk volt.

Tóth Olivérné Sigmond Gizella polgári leányiskolai igazgatónőt fájó érzéssel siratjuk el az ilyen igazán nagy és magas értékű, hasznos tagjait megcsonkított társadalmunknak. A megboldogult 40 évig szolgálta a magyar közoktatás ügyét. Méltó a könnyekre! Bővebben fogjuk ismertetni.

A pap beszámolója új év első vasárnapján. A lelkesítő továbbképzőn Ürmösi József lelkész ezeket mondotta: Újévi beszédeben készítsen erkölcsi mérleget a pap. Mondja meg a hivek gyülekezete előtt, hogy amennyiben valaki részéről sérelmet szenvedett, kész mindent elfeledni és megbocsátani, de ugyanezt elvárja a maga részére azoktól, akiket talán akarata ellenére megbántott, mert az új évbe megbocsátással kell átmenni. Ezenkívül készítsen statisztikát a templomba járókról, hogy tudhassa csökken-e vagy emelkedik a hitbuzgóság. Az értekezlet helyesléssel fogadta.

A kicsinyek példát mutatnak az áldozásban. Ikland, Sepsiszentkirály, Harangláb nemcsak lelkesedéssel, de pénzzel is áldoztak a mentő munkára. Jövőkor az egész névsort közöljük.

Harangszentelés volt Szabédon nov. 26-án. A főjegyző akadályozva lévén ígérését beváltania, Fazakas Lajos esperes, K. Nagy Árpád új köri gondnokkal megjelent az ünnepélyen, melyen az egyházi beszédet Kelemen György helybeli lelkész, a megáldást Fazakas esperes végezte lelkesen. Az ünnepély meghatotta a szabédi hiveket, kik saját filléreikkel szereztek meg a templomba hívó harangot. Az új gondnok megjelenése igen jó hatással volt.

Az iklandi Dávid Ferenc Egylet 1922. dec. 3-án megkezdte buzgó munkásságát. E kis gyülekezet minden irányban példás munkásságot folytat.

Visszaemlékezést irnak múlt nyári vendégeink. Speight Harold a Christian Registerben három képet és hosszú leírást közöl utjáról. A leírásban beszámol európai és erdélyi hosszú utjáról. Különösen a Bukaresből kiindulást, a leszakadt hid miatti bajokat és a brassói s háromszéki egyházak látogatását ismerteti. Nagyon kedvesen szól a Brassóból kiinduló s Bölön, Ajta, Vargyas, a két Homoródmenti, a Nyikómentiek, Gagy, Bözöd, majd Vásárhely és Torda megtekintéséről. Leírja miképpen fogadták a falukban, hogy végeztek a templomi rövid istentiszteleteket. Különösen jól esett megismerkedni a testvér kolozsvári gyülekezet tagjaival. „Éjjel érkezünk be hosszú vándorlás után a mi Mekkánk felé, s alig tudtuk elhinni, hogy már ott vagyunk. Valóban jól esett, hogy annyi uti fáradság

után immár lecsendesedhettünk a számunkra berendezett elnöki és tanári szobákban.“ Számot ad kolozsvári időzésökről, a három magyar egyház megbizottaival folytatott tanácskozásról, a templomi nagy jelenetről, midőn mint a bostoni testvérgyülekezet papja a kolozsvárban hirdethette, hogy semmi el nem szakíthat bennünket az Isten szerelmétől. Azzal a meggyőződéssel zárja cikkét, hogy látogatásuknak tartós nyoma lesz a rokonszenvben, önbizalom és a testvéri érzés megerősödésében, amely bizonytalanságot segíteni fogja szenvedő erdélyi hitrokonainkat a kitartásban és reményteljes munkában.

Unitáriusok jótékonyága Angliában. *Lőrinczi Dénes* Angliai akadémitánknak a püspök urhoz írt leveléből látjuk, hogy a nyáron a magyar cserkészek kalauzolásában igen jó szolgálatot tett. A magyar cserkészek között csak egy unitárius ifju volt, de az egész 36-os csapatot Chitty nevű unitárius férfi látta el Dóvortól Londonig és vissza. Londonban az unitárius világi papok házában helyezte el őket Person ur, a ház igazgatója. Ifju akadémitánknak igen nagy hasznát vették. A költségeiket Londonban is Chitty ur fizette.

Egyházi élet a küküllői körben. A küküllői körben is folyik az építő munka. Az őszi és téli időnek beálltával mindenik egyházközségben a Dávid Ferenc-Egylet lobogója alatt működnek a lelkészek, tanítók s egyházközségeink buzgó tagjai. November 15-én Dicsőszentmártonban Dávid Ferenc-emlékünnepe volt, melyen imát Bartók Endre ádamosi, egyházi beszédet Útő Lajos dombói lelkész tartott. Csepreghy Berta orgonakisérete mellett Székely Mária vallásos énekeket adott elő. A tervbevett vallásos esték rövid ideig — a nagy sár miatt — szüneteltek. Most az is beindult. Dicsőszentmártonban december 17-én Gvidó Béla esperes-lelkész megnyitó beszéde után dr. Pálffy Ferenc köri jogtanácsos tartott előadást. Egyházi énekek és bibliaolvasás után Udvari Katica, Hunyadi Juliska és Pap Sándor, az ifjusági egylet tagjai, szavaltak. Petőfi-esték lesznek december 31-én Küküllődombon, 1923 január 1-én pedig Dicsőszentmártonban.

A marosvásárhelyi Dávid Ferenc-Egylet és az ezzel kapcsolatos Nökszövetsége minden hónap első vasárnapján délután 4 órakor a templomban felolvasó-ülést tart, az első 1922. október hó 1-én volt. 1. A harmóniumon játszott és énekelt Gróf Lajos volt segédtanfelügyelő. 2. Elnöki megnyitót tartott dr. Sárkány Miklósné alelnöknő urasszony. 3. Dávid Ferenc kora, élete és munkásságáról szabadelőadást tartott Rédigér Géza lelkész. 4. Szavalt Sigmond Annuska tanuló. A marosvásárhelyi D. F. egyleti tagok száma 100.

Emlék-alapítvány. Fazakas Lajos marosköri buzgó esperes 25 évig köri gondnoktársa dr. Csongvay Lajos emlékére 1000 leu alapítványt gyűjtött. Megérdemelte.

Uj Dávid Ferenc-Egyletek. Az 1923-ik évben be akarjuk tetőzni az egyházközségi uj D. F.-Egyletek sorozatát. Egyik kis egyházközségünk, a csegezi, kezdi az uj sorozatot. Ijju lelkésze, Kiss Jenő írja: Örömmel adom szives tudomására, hogy október hó 22-én a Dávid Ferenc-Egylet, ennek kebelében Dalkör, Olvasókör megalakult. Egyletünk működését megkezdette. Kéthetenként — vasárnap délután — igen szép vallásos délutánokat tartunk s minden héten négy este (hétfő, kedd, szerda, csütörtök) a Dalkör és pénteken az Olvasókör tart összejövetelt. Egyletünk 100 leu alapítói díjjal belép a D. F. E. örökös alapítók sorába. Ahogy anyagiakban is egyletünk gyarapodni fog, még 400 leut küldeni fogunk. Talán a télen sikerülni fog ezt megszerezni. A tisztikarunk a következő: Elnök Biró Máté, alelnökök Demes András és ifj. Magyarosi Lőrinc, titkár Kiss Jenő lelkész; választmány: Komáromi Lőrinc, Biró Lajos, Pálfi Izsák, Kovács Tamás, ifj. Csongvai Ferenc, Csipkés Zsigmond; gazda: ifj. Biró Máté.

Unitárius Keresztény Népnaptár 1923-ra olyan gondos, okos, csinos és hasznos, hogy csak az nem veszi meg, aki nem szereti a jó és mulattató olvasmányt. Igazi pompás kalendárium 10 leuért Báró Józsefnél Városfalván.

Megjelent a fegyelmi törvény dr. Tóth György egyh. tanácsos afia gyűjteményes munkájának folytatásaként a II. kötet I. füzet. Unitárius Egyház törvénye a fegyelmi felelősségről. Szerző jogtörténeti visszatekintéssel alapozza meg a jelenleg érvényben levő törvényt. A függelékben egyházi közügyigazgatásos vonatkozó régebbi szabályokat ismerteti. A kiállítás izléses. A füzet ára 25 leu. Megrendelhető a szerzőnél, vagy az E. K. Tanács irodájában Móricz Márton irodafőtiszt urnál.

Téli olvasmányt szivesen küld a Dávid Ferenc Egylet bármelyik községbe. Rövid értesítést várunk, hogy hány olvasó van.

Az amerikai unitárius papok száma 492. Ezek közül 23-nak a fizetése kovesebb ezer dollárnál, csak háromé több nyolcezernél. Legtöbb 1500—5000 dollárt élvez. A mult évben négy uj gyülekezet alakult.

Sepsiszentgyörgy. Ezelőtt 70 évvel kérte először, hogy oda is papot küldjenek, Kovács Ferenc és Kovács Gábor szentgyörgyi buzgó hiveink több hitrokon nevében kéri Székely Sándor püspököt, hogy Szentgyörgyre nevezzen ki segédlelkészt, aki a kilyéni papság jövedelméből nem venne el semmit, de a szolgálatot teljesítené. Útő Dániel bözödi tanító erre vállalkozott minden fizetés nélkül. Később Kálnoki lelkész lett és onnan három évig végezte a szentgyörgyi szolgálatot.

A biblia társulat hetven féle írásmódot használ a biblia kiadásában. Nevezetesk: A chinai, syr, hindustani, goth, szláv. A vörös indusoknak és az eszkimóknak szótagolt írást készítettek.

Némelyikben a sorok balról jobbra haladnak (mint a magyar), mások jobbról balra (mint a héber, arab), de vannak felülről lefelé haladóak.

A D. F. E. koncertje Kolozsvárt január hó 23-án, este 8 órakor, nagyszabású műsorral lesz megtartva. Fölvhívjuk az érdeklődők figyelmét.

A leggyorsabban repülő csillag R. Z. Cepei óránként két és fél millió mérföldet halad. A csillagászok azt mondják, hogy olyan távol van a földtől, hogy az a fény, amelyet most a csillagász észrevett a repülő csillagból a Krisztus születése előtt mintegy 1900 esztendővel sugárzott ki s csak most érkezett el hozzánk.

„A mi katonáink“. Harctéren szolgált olvasóinkat emlékeztetjük „A mi katonáink“-ra és arra is, hogy az Unitárius Közlönyt milyen szívesen olvasták a harctéren. Az élet harcterén is legyünk és dolgozzunk együtt.

A vak fiúról ne feledkezzenek meg a jószívü emberek. Ha száz ember 10—10 leut áldoz, olyan segítséget nyújt, mintha ezeret adott volna mindenik. *Kopogtatunk a szívek ajtaján.* Kegyes adományt küldött: Simó József Homsztkerek 50 leu, Filep Ninus Ikländ 20 leu, Pálffy Ferencné Szabéd 20 leu, Nemes Nagy József Abrudbánya 20 leu, Suchy Janka Kolozsvár 30 leu. A vak szemnek is van könnye.

Sorozatos istentiszteletek voltak Kolozsvárt a kollegium dísztermében nov. 13-án és a következő négy vasárnapon. Zoltán Sándor, Löfi Ödön, Bencédi Pál, Balázs András, Útő Lajos jeles papjaink szép imában és értékes beszédben mutatták be gondolkozásukat, felfogásukat és szónoki erejüket. Mindenik szónok adott bő tárgyat a tovább fontolgatásra. Mindeniket nagy és megértő közönség hallgatta. Keresztesi Dénes lelkész nem tarthatta meg, mert ugyanakkor a terem elvult foglalva. Teologus ifjaink saját szerzeményti ének- és dallamelőadásával minden alkalommal bemutatták sokat ígérő szép tehetségüket és komoly törekvésüket: Balázs Ferenc, Dobai István mint szerzők, Pálffy Árpád és Szentiványi Sándor mint előadók. Bemutatták Pálffy Ákos és Útő Lajos, pályanyertes műveit Ürmössyné-Dávid Albert dalát Sólyom Katus énekelte.

A Dávid Ferenc Egyletek titkárait kéri a szerkesztőség, hogy munkásságukról küldjenek jelentést minden hónapban.

KORVIN-KÖNYVNYOMDA

CLUJ-KOLOZSVÁR, STR. N. IORGA
(VOLT JÓKAI-UTCA) 17. SZ. ALATT

Árajánlatokat
készséggel
küld bárhova.

KÉSZITI A LEGSZEBB ÉS LEGMODERNEBB
KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Hivatalos közlemények.^{*)}

I. Sz. 2066—1922.

Köriirat.

A Szervezeti Törvény 230. §-a értelmében havonta tartandó rendes tanácsülés napjául minden hó második csütörtökjének délután 3 órája határozottatott meg. A vidéken lakó tagok, ha a rendes tanácsülés nem lesz megtartva, feltétlenül értesítettetni fognak. Szükség esetén rendkívüli tanácsülések is tartandók és ha az idő elegendőnek fog mutatkozni, a meghívók erre is szétküldetnek.

Kolozsvár, 1922. november hó 20-án.

Ferencz József
unitárius püspök.

II. Sz. 2031—1922.

Köriirat

az állami fizetéskiegészítést élvező egyházközségi és egyházi alkalmazottakhoz.

Az unitárius papok és teol. tanárok korpótléka folyósítva van, de a fokozatos korpótlékok utalványozása gondos előkészítést igényel.

I. Az 1921. évi IX/13-án kelt 49047—1921. számú kultuszminiszteri rendelet idevonatkozólag így szól:

A 7. rovat „Hány korpótléka van?” A fokozatok a papi hivatalbalépés idejétől kezdődnek bármi minőségben: rendszeresített káplán, személyzet, tanár, hitoktató, egyházközségi adminisztrátor stb. minden 5 évi szolgálat egy-egy foknak (gradatia) felel meg. (Lásd E. K. T. 1373—1921. sz. a.)

II. Az 1611—1922. sz. intézkedés szerint bejelentendő volt, hogy az új 1923—24. költségvetési év kezdetéig (1923. IV/1-ig) kiknek fog az új, illetve újabb korpótlékai esedékessé válni.

III. Az 1922. XI/18-án kelt 56813. sz. kultuszmin. rendelet tovább megy és a VIII. pontban részletezni rendeli azt is, hogy „hányan fogják az új költségvetési évben (1923. IV. — 1924. III/31.) az I., II., III., IV. gradatiát (ötödéves kort) betölteni.” (L. 2031—1922. E. K. T.)

E rendeletek értelmében a kívánt kimutatást az egyh. pénztár most készíti.***) Erről az összes érdekeltet értesitem.

Kolozsvár, 1922. december 19-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

*) Minden rendelet iktatandó.

**) Megjegyzés. A lelkeszi korpótlékokra vonatkozó jelentések, a megfelelő bizonyítványokkal felszerelve, a jövőben is minden évben december hó 15-ig felterjesztendőek lesznek az E. K. Tanácshoz, mert csak az ily jelentések alapján lesz lehetséges az új és újabb korpótlékoknak az állami költségvetésben való fedezése iránt az illetékes minisztériumhoz a kellő felterjesztést megtenni.

III. Sz. 1723—1922.

Körlevél

az iskolaszékekhez, esperes, lelkész, tanító affiaihoz és felekezeti iskolai tanítónőinkhez.

Közöljük kivonatosan a kolozsvári Közoktű. Vezérigazgatóságnak 9000—1922. VI. számú újabb rendeletét a tanítói oklevelek egyenjogosítása tárgyában:

1. §. Tekintve, hogy a nem román nyelvű állami és községi elemi iskolák tantestületének nagyrésze nem sajátította még el elegendőképpen az állam nyelvét, ami szükséges föltétele volna annak, hogy jó eredménnyel adhassák elő a haza történelmét, földrajzát és alkotmánytanát az 1879. évi XVIII. t.-c. valamint az 1868. évi XXXVIII. t. c. II. §-sa értelmében köteleességévé tesszük az összes erdélyi, bánáti, körösmenti és mármarosi nem román nyelvű elemi iskolák tanítóinak és tanítónőinek, hogy a tanítói okleveleiket egyenértékesítsék.

2. §. Csak az 1918—19. iskolai év végéig szerzett okleveleket lehet egyenértékesíteni.

3. §. Az 1918. után külföldön nyert oklevelek 40000—1921. VI. sz. rendeletünk értelmében nosztrifikálandók.

4. §. Az oklevelek egyenértékesítése áll egy a román nyelv és irodalomból, történelemből, földrajzból és alkotmánytanból leteendő összvizsgából.

5. §. A tanító oklevelek egyenértékesítésére a köv. 7 (hét) vizsgáló bizottságot állítjuk föl: Kolozsvárt, Kolozs- és Torda-nyosmegye részére. Igazgató dr. Georg Vilt kolozsvári revizor. Marosvásárhelyt, Marostorda, Kis- és Nagyküküllő, Háromszék, Udvarhely, Fogaras, Csik, Brassó, és Szeben megyék részére. Igazgató: dr. Szócs Géza gyergyószentmiklósi áll. lic. igazgató.

A bizottságok tagjai: az igazgatótól előterjesztett s általunk megbízott 3—3 tanár.

6. §. Erre a vizgára köteleztetnek:

a) Mindazok a nem román nyelvű állami iskolai tanítók és tanítónők, valamint a kisebbségi felekezetek mindazon tanítói és tanítónői, akiknek van külön bizonyítványuk, melyben a 4. §. alatt felsorolt tárgyakból jegyeket is kaptak, szintén kötelesek egyenértékűsítő vizsgát tenni, de csak a román nyelv és irodalomból, elismerően nekik a haza történelméből, földrajzából és alkotmánytanából tett előbbi vizsgájukat. Ily esetben a vizsgálóbizottság igazgatói a régi bizonyítványokat bevonják s a vizsgai anyakönyvekhez mellékelik. Azok a tanítók és tanítónők, akik okleveleiket már egyenértékűsítették a 34000—1921. VI. sz. rendelet szellemében és az eredmény rá van vezetve az oklevélre, semmi újabb vizgára nem köteleztetnek.

c) Mindazok a felekezeti elemi iskolai tanítók és tanítónők, akik résztvettek ugyan az Erdélyben vagy a régi királyságban tartott kurzusukon, de nincs oly bizonyítványuk, melyből meglehetne állapítani, hogy az ezen rendelet I. §-ában felsorolt tárgyakból jó eredménnyel vizsgáztak is és az érdemjegyek nincsenek bevezetve ezen bizonyítványba.

7. §. Vizsgára bocsáthatók:

Mindazok az erdélyi, bánáti, körösmenti és máramarosi kisebbségi felekezeti tanítók és tanítónők, akik a 34000—1922. VI. sz. rendeletünkkel előirt egyenértékűsítő vizsgán elbuktak.

8. §. A vizsga ideje 1923. (kilencszázhuszonhárom) szept. 15-ike és okt. 31-ike között tüzetik ki. Akiknek a vizsga nem sikerül, decemberben tesznek javítót.

9. §. A vizsgák anyagát a következő könyvek ölelik fel:

a) Dr. Gheorg Ioanovici: Curs de gramatica metodica. (Rendszeres román nyelvtan) Cluj editia institutului Minerva.

b) Dr. Gheorg Ioanovici: Manual de conversatie megghiarăromână. (Magyar-román társalgási kézikönyv) Cluj editia institutului Minerva.

c) Al. Ciurea, A. Domidea, O. Hulea, N. Popa: Istoria literaturii române (a román irodalom története) Cluj, editia librăriei G. Onișor.

d) Dr. Bitai Árpád: A román irodalom-tört. összefoglaló áttekintése. Alba-Iulia, editia tipografia liceului rom. cat., Minerva și G. Onișor Cluj.

e) Dr. I. Lupas: Istoria Românilor (A román nemzet története) Cluj, editia institutului Ardealul. *)

f) G. Mateescu, G. Litan: Geografia României (Románia Földrajza) Cluj, editia institutului Cartea Românească Cluj.

g) Dr. Gh. Ioanovici: Consitutia (Alkotmánytan a magyar tan nyelvű tanítóképzők számára) Cluj, editia institutului Minerva Cluj.

10. §. Egy egész vizsga díja 100 (egyszáz) leu, csak a román nyelv és irodalom vagy a javító vizsga díja pedig 50 (ötven) leu. Fizetendő a bizottság igazgatójának kezéhez a vizsga napján.

11. §. A vizsga helye az a város, ahol a vizsgálóbizottság székhelye van.

12. §. A sikeres vizsga eredményét rávezetik az oklevélre vagy annak másodlatára. Az elutasított tanítók nem kapnak semmi bizonyítványt.

1924 január 1-től kezdve mindazon nemromán elemi iskolai tanítók és tanítónők, kik ezen törvény rendelkezései alá esnek és

*) A vezérigazgatóság 32768—1922. VI. sz. rendeletével ajánlotta még a következő könyvet is: Candrea—Kovács; Istoria Românilor (A román nemzet története) Cluj. Editia Institutului „Minerva” Cluj.

ezen egyenértékesítő vizsga nélkül maradtak, úgy fognak tekintetni, mint azok, akik oklevelüket külföldön szereztek.

1924 január 1-től több tanítói oklevelet nem lehet majd egyenjogositani, hanem csak a 40,000—1921. sz. körendeletünk szerint. (Megjelent a Buletinul Oficial 1922. évi 9—10. számban.) Az egyházi főhatóságok és tanfelügyelőségek 1923 június 1-ig be-
küldik a vizsgára kötelesek névsorát az illetékes vizsgáló bizottsági igazgatóknak.

E körendelet értelmében felhívjuk az iskolaszékeket, hogy 1923. május 1-ig az E. K. Tanácshoz jelentést küldjenek be arról, hogy felekezeti tanítóink és tanítónőink között vannak-e olyanok, kik ezen vizsgára kötelesek állani vagy nincsenek; s ha vannak, ezeknek névsorát is küldjék be, hogy e jelentések alapján E. K. T. a további lépéseket megtehesse.

Kolozsvár, 1922 december 15.

Ferencz József
unitárius püspök.

IV. Sz. 2175—1922.

Összes lelkész afialhoz.

Az esperesi vizsgálatok jegyzőkönyvei mellé csatolt aranykönyvi kivonatokból az tűnik ki, hogy az egyes egyházközségek az amerikai testvéregyházak adományát is a kegyes adományok közé vették fel.

Ezáltal az egyházközségek hiveinek áldozatkészségére vonatkozó adatok nem nyújtanak tiszta képet.

A folyó 1922. évtől kezdve az egyetemes adózás is külön elbírálás alá eső áldozatkészséget jelent.

Ezekből okszerűleg foly, hogy az esperesi vizsgálatokra a számadások és aranykönyvi kivonatok a fentiek értelmében elkülönítve lesznek elkészítendőek, vagyis:

- a) külön az amerikai testvérek adománya és felhasználása,
- b) külön az egyetemes adózás eredményeként mutatkozó bevétel és felhasználása, továbbá
- c) külön a kegyes adományozások az eddigi módon az aranykönyvbe való bevezetés alapján, a célnak megfelelő rovatokon.

Esperes afiai az esperesi vizsgálatok rendén ez irányelvek szerint járjanak el.

Kolozsvár, 1922 december 14.

Ferencz József
unitárius püspök.

V. Sz. 2175—1922.

Körrirat.

Az E. Főtanács 83—1922. jkvi számú határozatának megfelelően E. K. Tanács összes lelkész afiainak megrendeli, hogy az

ujévi istentisztelet után az ugyanazon egyházközségekhez (filia, szorvány) tartozó hívek közül mindazoknak a nevét, akik a közvetlenül megelőző évben az aranykönyvbe bevezetve vannak, az adományok összegének, illetve értékének megjelölésével olvassák fel.

A külön alapítványtevők, ha az aranykönyvbe bevezetve nem volnának is, szintén felveendők a kihirdetendő névsorba.

A Főtanács határozatának megfelelő köszönő iratok lelkész afiai útján fognak az illetékeseknek megküldetni.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt 1922 december 14-én tartott üléséből.

Dr. Mikó Lőrinc
titkár.

Ferencz József
unitárius püspök.

VI. Sz. 2100—1922.

Körlevél lelkész afiaihoz.

E. K. Tanács a theologiai akadémia igazgatóságának 83—1922. sz. javaslata alapján elrendelte, hogy egyházközségeink a jótevők emlékét ünnepélyek keretében 5 évenként ujítsák fel s az első ilyen emlékünnepelet már 1923. évben tartsák meg. A rendelet végrehajtására valamennyi lelkész afiát felhívjuk.

Az E. K. Tanács december 14-iki üléséből.

Dr. Mikó Lőrinc
titkár.

Ferencz József
unitárius püspök.

VII. Sz. 2305—1922. E. K. T.

Körirat összes lelkész afiaihoz.

A Főtanácsi jkvek könyvtárilag lévén kezelendők, főhivom összes lelkész afiait, hogy az egyházközségek tulajdonát képező jegyzőkönyvsorozatot állítsák össze, hogy a leiratokban való hivatkozás esetén a Főtanácsi határozatokat pontosan megismerhessék.

Az E. K. Tanács irodájában csak egyik-másik évről található fülösleges példányok s ezért elsősorban az egyházközségben levő vagy ahhoz tartozó filiákban, vagy szorványokban lakó egyházi tanácsos afiaitól szerezzék meg a hiányzó példányokat.

Az 1909. évi és az 1921. évi Főtanácsok jegyzőkönyveiből küldhet az iroda azoknak az egyházközségeknek, amelyek nem kapták volna meg, vagy más okból hiányzik a jelzett évek példánya.

Az 1918 és 1919. évekről jkvek nem nyomattak.

Az 1920 és 1922. évi jkvek szétküldése azonnal megkezdődik, mihelyt a nyomda elkészült.

Kolozsvár, 1922 december 24.

Ferencz József
unitárius püspök.

VIII. Sz. 2278—1922.

Felhívás valamennyi egyházközséghez.

Az agrártörvény és végrehajtási utasításának legutóbbi módosítása folytán felhívjuk egyházközségeink figyelmét arra, hogy a végrehajtási utasítás újabb rendelkezése szerint az agrártörvény alapján hozott kisajátítási határozatok ellen törvénysértés vagy a törvény helytelen magyarázása esetén a meghozott végleges határozatok revíziójára vonatkozó kérések beadásának van helye az agrárválasztmányhoz (comitetul agrar). A felülvizsgálati kéréseket az érdekelt felek bármelyike benyújthatja. Benyújtási határidő azon határozat kihirdetésétől számított két hónap, amelyre a felülvizsgálati kérés vonatkozik. A felülvizsgálati kéréseket az agrárválasztmány elnökéhez kell intézni, kellően indokolni a szükséges jogi és ténybeli indokok felsorolásával s mellékelni kell a szükséges igazoló iratokat. A felülvizsgálati kérések pontos megszerkesztésére és megfelelő megindokolásra s igazoló iratokkal való ellátásra feltétlenül azért van szükség, mert az agrárválasztmány a felek megidézése és meghallgatása nélkül az iratok alapján határoz s a kellően meg nem indokolt kéréseket tekintetbe nem veszi. Ajánlatos a jegyzőkönyveket és határozatokat hiteles másolatban a kéréshez mellékelni. Erdők kisajátítása esetén mellékelni kell az erdőgazgatóság véleményét, ha a felülvizsgálati sérelem erre a véleményre támaszkodik. A Comitetul agrar Bukarestben székel (Földművelésügyi miniszteriumban), a revízió kérvényeket is tehát ide kell benyújtani. Ajánlatos, a felülvizsgálati kéréseket ügyvéddel (köri jogtanácsos) elkészíttetni s vele az ügyet és a teendőket alaposan megbeszélni akkor is, ha az eljárás még csak az alsóbbfokú kisajátító bizottságok előtt folyik.

Felhívjuk végül lelkész fiait, hogy január 31-ig közvetlenül az E. K. Tanácshoz tegyenek jelentést arról, hogy egyházközségükben a kisajátítási eljárás milyen stádiumban van, melyik hatóság és mikor hozta a legutolsó határozatot s ezen határozattal az egyházközség vagyonából (művelési ágak szerinti megkülönböztetéssel kitiüntetve) mit sajátítottak ki és mit hagytak még s végül, hogy ez a határozat jogerőre emelkedett-e vagy ellene felebbezés, illetve felülvizsgálati kérés van-e benyújtva.

E tárgyban legközelebb rovatos kimutatást küldünk kitől-

tésre. A január 31 utáni változások annak idején szintén bejelentendők lesznek.

Kolozsvárt, 1922 december 22.

Ferencz József
unitárius püspök.

IX. Felhívás lelkészeinkhez és tanítóinkhoz.

A „Hangya“ Magyar Gazdaszövetség Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet erdélyi központjának megkeresésére E. K. T. e szövetkezetet közhasznú, szociális közgazdasági tevékenységében a legmesszebbmenő támogatásban részesíteni határozta. Felhívjuk tehát lelkész és tanító afiait, hogy a „Hangya“ Szövetkezet törekvéseit új szövetkezeteket létesítő szervező működésében, a meglevő szövetkezetek továbbfejlesztésében, népünk jólétének elősegítésére irányuló tevékenységében a legnagyobb készséggel közreműködésük által támogassák.

Kolozsvár, 1922 december 18.

Ferencz József
unitárius püspök.

X. Sz. 2315—1922.

Köriirat összes esperes afiaihoz

a tanítóképző intézetet végzett férfi és nő tanítójelöltek és az állásban nem levő unitárius tanítók, tanítónők nyilvántartása céljából.

A tanítók és kántorok helyettesítése sok esetben pályázat nélkül, sürgősen lévén eszközzendő, kívánatos, hogy az irodán vezetett nyilvántartás pontos és teljes legyen.

Erre való figyelemmel fölhivom:

I. a tanítóképző intézetet végzett férfi és nő tanítójelölteket, akik egyáltalán nem voltak és nincsenek is állásban;

II. azokat, akik csak helyettesként vannak alkalmazásban;

III. akik egy vagy más okból maradtak állás nélkül, hogy az alábbi adatokat jelentsék be:

Név. Jelenlegi lakhely (u. p. megye). Jelenlegi foglalkozás. Mikor végzett. Hol van alkalmazásban. Kántori képesítése van-e. Nős, vagy nőtlen? Hány gyermeke van?

Ezek az adatok az illetékes esperes urak útján jelentendők be, hogy szintén tájékozva legyenek a saját egyházköriükben tartózkodó állás nélküli tanítókról, (tanítónőkről).

Természetesen azok, akik rendes tanítói állást töltenek be, még ha ideiglenesek is, nem kell hogy bejelentéssel éljenek, mert ezek az állandó alkalmazásban levők nyilvántartásában vannak felvéve.

Kolozsvárt, 1922. december 31-én.

Ferencz József s. k.
unitárius püspök.